

Sivistyksen pelottomat

Ei vain kielitaitoa vaan myös kielisivistystä

Kirjoittajat: Maarit Jaakkola

Julkaistu: 14.01.2025

Kuva: Canva. Kuvankäsittely: Kvs-säätiö.

Kun kasvatamme kielipääomaamme, vahvistamme empatiataitojamme, kulttuurien välistä ymmärrystämme ja inhimillisyyttämme. Kielisivistys on kykyä ottaa huomioon toisen ihmisen kielellinen kiinnittyminen maailmaan ja arvostaa sitä, kirjoittaa mediatutkija Maarit Jaakkola.

Puhumme kielitaidosta korostetusti hyödyn näkökulmasta: opiskelemme kieliä, koska kielitaito on kilpailuetu työmarkkinoilla ja yhteiskunnassa. Kysymme esimerkiksi, mistä kielestä on eniten apua työllistymisessä: Onko ruotsi kielestä mitään hyötyä? Tarvitaanko suomalaisissa yrityksissä saksaa tai venäjää?

Hyötypuhetta vahvistavat kieli- ja lukutaitoa tukevat strategiat työkaluineen, kuten eurooppalainen kielisalkku ja itsearvioinnin kehys. Kielitaito, ja laajemmin lukutaito, välineellistetään osaamiseksi, jota voidaan mitata, arvioida ja kehittää.

Kielenkäytön tukemista ja opettamista voidaan perustella myös ihmisoikeuksin. Jokaisella on oikeus omaan kieleensä, kieliperintönsä ja niiden myötä identiteettiinsä ja kulttuuriinsa. Siksi julkisen sektorin tulee Suomessa taata palvelut ruotsiksi, järjestää opetusta maahanmuuttajien omissa äidinkielistä ja tukea uhanalaisten kielten elvytystä.

“Hyötynäkökulmasta kielitaidon hankkimiseen tarvitaan yksilön ulkopuolinen syy, joka oikeuttaa siihen käytetyn ajan.

Tällaiset puhutavat näkevät kielitaidon yhteiskunnan kehittämisen välineenä ja kielenkantajat pelin nappuloina. Kieli on yhteiskunnallinen resurssi, jota meillä on velvollisuus ja oikeus kerryttää ollaksemme täysivaltaisia kansalaisia.

Jos vapautamme kielitaidon hyödyn kahleista, meidän on etsittävä syitä kielten oppimiseen muualta. Törmäämme sellaisiin asioihin kuin merkityksellisyys, innostavuus ja luovuus. Näitä puolestaan tarvitsemme kielitaitohyödyn saavuttamiseksi, kanavoimiseksi ja suuntaamiseksi. Hyödyn ylläpitämiseksi tarvitsemme hyödyttömyyttä. Tässä piilee *kielisivistyksen* paradoksi.

Sivistys on kasvun vaalimista

Kun aloitin viime syksynä pohjoissaamen opinnot Upsalan yliopistossa, alakouluikäinen poikani ihmetteli, miksi ihmeessä haluan itselleni turhia läksyjä.

Myönsin, että en ainakaan välittömästi tarvinnut kieltä arjessani. Voin puhua saamelaiden kanssa suomea tai skandinaavisia kieliä, joita he itse puhuvat yleensä kuten äidinkieltään. Yliopistotyöntantajani torjui ehdotukseni kansallisaivilla vähemmistökielillä viestimisestä vetoamalla yliopistojen kielipolitiikkaan: viestinnän kieliä ovat ruotsi ja englanti.

Uuden kielen oppiminen tuntuu kuitenkin valtavan juurruttavalta. Kieli avaa pääsyn yhteisöihin, jotka ennen olivat vieraita ja kaukaisia. On hukeaa huomata, miten vivahteita voi rakentaa sanoihin tavoin, jotka poikkeavat siitä, miten niitä olen aikaisemmin tottunut ilmaisemaan. Yhtäkkiä maailma on liikuttavissa ja uudelleen sisustettavissa, raja-aidat kaadettavissa.

“Sivistys” on seesteinen ja hieman yleväitäkin kuulostava sana. Saksankielisellä kielialueella sen vastine *Bildung* taas on varsin arkinen käsite: puhutaan sivistyspolitiikasta (*Bildungspolitik*) sekä sivistyksestä opetuksen ja kasvatuksen tavoitteen. Sivistysmedialla (*Bildungsmedien*) taas tarkoitetaan oppimateriaaleja.

“Sivistyminen on sitä, että löytää itsensä ja yhteytensä maailmaan, esimerkiksi kielen kautta.

Etymologisesti *Bildung*-sanan kantasana *Bild* viittaa kuvaan. Sivistys on kuvantamista, tekemistä, muovaamista, luomista tai muotoilemista. Siinä mielessä se tulee lähelle kulttuuri-sanan ytimessä lymyvää kultivaation (*cultivation*) käsitettä ja prosessia: istutamme siemeniä, seuramme kasvua ja vaalimme siementen tuottamaa satoa. Kieleen kasvamisen ja kielen avulla kasvamisen aikaperspektiivi on rajaton, tai ainakin elämän mittainen.

Emme ole tunteettomia robotteja

Sivistys-sanan välittämä kasvamisen ja tekemisen näkökulma korostaa kielen oppimiseen ja osaamiseen kytkettyä tunnesidettä. Emme ole robotteja, jotka voi ohjelmoida toteuttamaan itseään. Hankkiaksemme itsellemme eväitä jonkin kielen ja kulttuurin hallitsemiseen meidän pitää ponnistella. Ponnisteluun kuuluvat kokonaisvaltainen ihmisenä oleminen ja ymmärrys, joilla on suuri merkitys, kun yritämme ymmärtää, miten kielen puhujat hahmottavat maailmaa tai miten kielet ovat yhteydessä toisiinsa.

Kun kasvamme johonkin kielyhteisöön, kasvatamme samalla mahdollisuuksiamme sen elämään.

“Jokainen kielenkantaja voi osaltaan edistää kielen elinvoimaisuutta ja uudistuvuutta.

Monikielisessä yhteiskunnassa kielet ovat keskuudessamme äidinkielinä, toisina, kolmansina ja neljänsinä kielinä, vieraina kielinä ja vähemmistökielinä – eivät vain vieraina kielinä. Kasvattaessamme kielipääomaamme vahvistamme empatiataitojamme, kulttuurien välistä ymmärrystämme, inhimillisyyttämme. Samalla vähennämme uuden kohtaamisen herättämiä pelkoja, epävarmuuksia ja ennakkoluuloja.

Kielisivistys on kykyä ottaa huomioon toisen ihmisen kielellinen kiinnittyminen maailmaan ja arvostaa sitä. Sivistymme, koska oppiminen on nautinnollisen vapaata hyödyn tavoittelusta, ja koska kiinnitymme siten maailmaan tavalla, joka lisää hyvinvointiamme.

Lisää aiheesta:

- Heiskanen, E. & Kouvo, T. (2024). [Lukeva ihminen on aktiivinen toimija maailmassa ja sen tapahtumissa](#). *MustRead*, 11.4.2024.
- Seppä, M., & Ahlholm, M. (2024). [Puhuminen ja kirjoittaminen kotoutumiskoulutuksessa: Suomenopettajien näkemyksiä taitojen kehittämisestä ja tukemisesta](#). *Aikuiskasvatus*, 44(1), 22–35.

Jaa artikkeli

Kirjoittaja

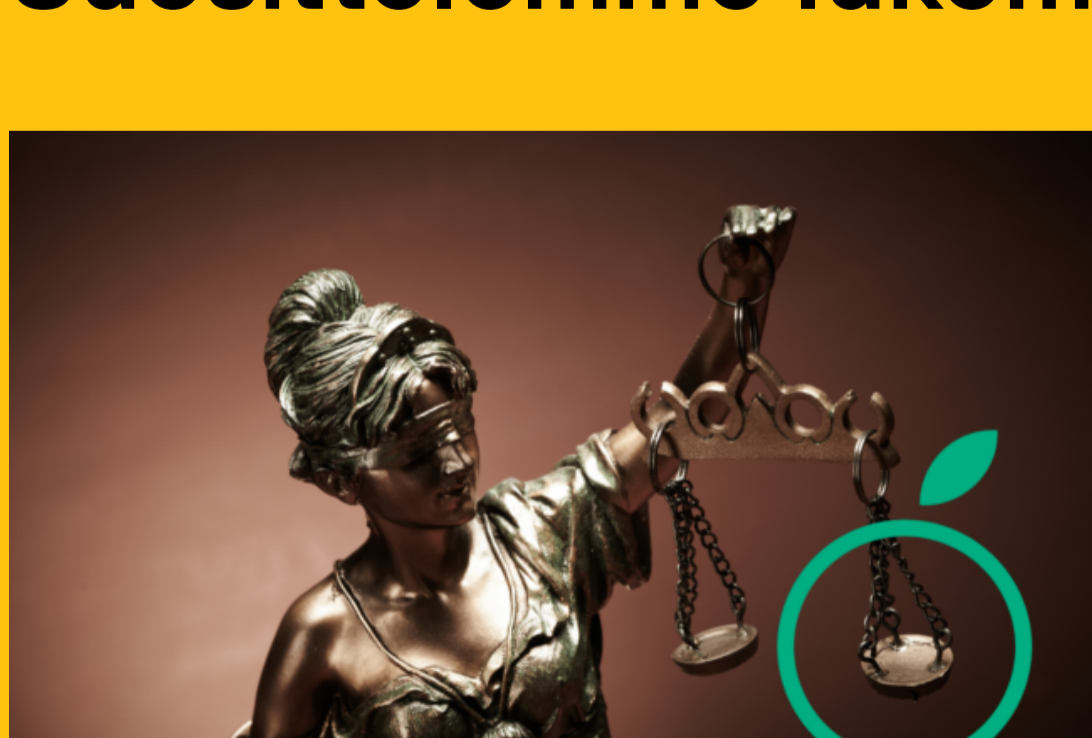

Maarit Jaakkola

yhteiskuntatieteiden tohtori, mediatutkija ja journalismin dosentti sekä pohjoismaisen mediatutkimuksen keskuksen Nordicomin toinen johtaja Göteborgin yliopistossa

Suosittelemme lukemaan seuraavaksi

Kaikki ajankohtaiset →

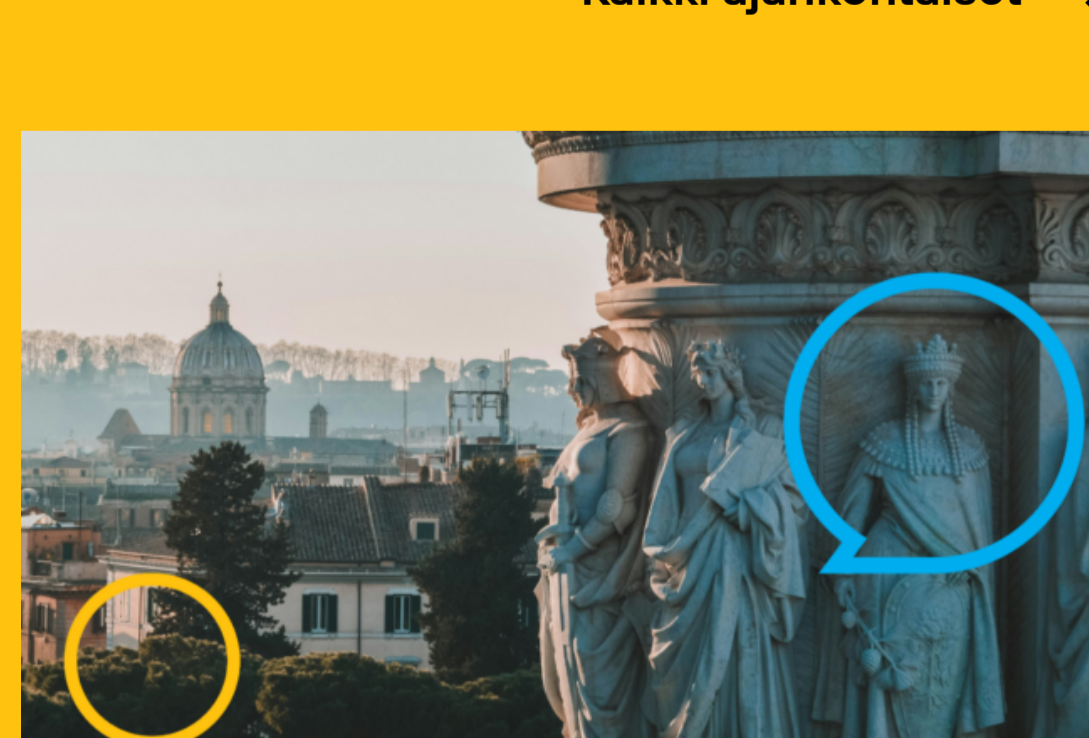
27.11.2024 Sivistyksen pelottomat

Sivistykseen kuuluu ympäristövastuu

22.10.2024 Sivistyksen pelottomat

Sivistys tekoälyn aikakaudella – eettisiä haasteita ja mahdollisuuksia

03.09.2024 Sivistyksen pelottomat

Mitä voimme oppia sivistyksestä antiikin naisilta?

Kvs-säätiö

Museokatu 18, FI-00100 Helsinki, käyntiosoite Cygnaeuksenkatu 4

info@kvs.fi

Katso tarkemmat yhteystiedot →

Tilaa uutiskirje

Seuraa meitä

Instagram

LinkedIn

X

Facebook

Oppiminen →

Vaikuttaminen →

Innovaatiot →

Hankkeet ja kumppanit →

Ajankohtaista →

Tapahtumat →

Mediamme →

Tietoa meistä →